

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävästä käytön kansallisen strategian ja toimintaohjelman toteutusta ja seuranta edistävä työryhmä 2006–2016
(YM016:00/2007)

KOKOUSPÖYTÄKIRJA
2.11.2015

TYÖRYHMÄN KOKOUS 8/2015 (kokous 80)

Aika: Keskiviikko 30.10.2015, klo 9.00–11.00
Paikka: Ympäristöministeriö, kokoushuone Lohi
Läsnä: Timo Tanninen, ympäristöministeriö (PJ)
 Ilkka Heikkinen, ympäristöministeriö (VPJ)
 Tiina Ronkainen, ympäristöministeriö
 Matti Nummelin, ulkoasiainministeriö
 Jari Salila, oikeusministeriö
 Matti Ranta, Opetushallitus
 Katja Matveinen, maa- ja metsätalousministeriö
 Tuula Säämänen, Liikennevirasto
 Mika Honkanen työ- ja elinkeinoministeriö
 Kirsi Törmäkangas, sosiaali- ja terveysministeriö
 Antti Otsamo, Metsähallitus
 Inka Musta, Metsäteollisuus ry.
 Liisa Pietola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.
 Jaana Lehtimäki, Suomen Akatemia
 Leif Schulman, Helsingin yliopisto, Luonnontieteellinen keskusmuseo
 Elina Sorri, Suomen luonnonsuojeluliitto
 Lotta Ruokanen, Allianssi ry.
 Marko Svensberg, Suomen riistakeskus
 Mikko Routti, FIBS
 Marina von Weissenberg, ympäristöministeriö (siht.)
 Marja Pylvänäinen, SYKE (siht.)
 Maria Hällfors, LUOMUS (vierailija)
 Elina Vaara, Helsingin yliopisto (vierailija)

1. Kokouksen avaus

Kokouksen puheenjohtaja Timo Tanninen (YM) avasi kokouksen kello 9.00 ja toivotti opetushallituksen uuden jäsenen Matti Rannan tervetulleeksi ryhmään Jukka Tulivuoren vuorotteluvapaan sijaiseksi, sekä Marinan tervetulleeksi takaisin vuorotteluvapaalta.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja (kokous 79, 30.9.2015) hyväksyttiin tulevan kokouspäivän korjauksella: tiistai 1.12.2015.

3. Asialista

Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

4. Ajankohtaiset asiat

- EU Midterm Review on julkaistu
<http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>
<http://biodiversity.europa.eu/policy>
- Metson päätelmät ovat tulossa.
- 4.11.2015 on ministeri Tiilikaisen tiedotustilaisuus soidensuojelutyöryhmän työstä.
- Uusi kansallispuisto on valmisteilla, ministeri päättää mikä ehdolla olevista perustetaan.
- CBD Business & Biodiversity Forum 11.–12.11.2015 on täysi ja varallakin on väkeä
<http://www.ym.fi/BBDF2015>

- IUCN Regional Conservation Forum järjestetään Helsingissä 14.–16.12.2015.
https://www.iucn.org/about/union/secretariat/offices/europe/regional_conservation_forum/

5. Avustettu leviäminen – mikä se on ja miten sen ekologista tarvetta voisi arvioida? (tohtorikoulutettava Maria Hällfors, LUOMUS, Helsingin yliopisto, kasvitieteen yksikkö)

Maria Hällfors kertoi väitöskirjatutkimuksestaan avustetusta leviämisestä (assisted migration). Monitieteellisessä CO-ADAPT -tutkimusryhmässä on biologian, oikeustieteiden ja filosofian asiantuntijoita. Ryhmä selvittää, ovatko suojeluperustaiset lajisiirrot ilmaston muuttuessa järkeviä, kehittää tietopohjaa siirrettävien lajien ja populaatioiden valinnasta sen varalle, että lajisiirrot tulevat mahdollisiksi, analysoi avustettuun leviämiseen liittyviä oikeudellisia kysymyksiä ja tarjoaa suosituksia uudelle sääntelylle sekä tutkii avustetun leviämisen eettistä perustaa.

<https://www.luomus.fi/fi/avustettu-leviaminen>

Kun ympäristö muuttuu nopeasti ilmastonmuutoksen johdosta, laji voi sopeutua, siirtyä tai kuolla sukupuuttoon. Jos sopeutuminen tai siirtyminen ei onnistu, on avustettu leviäminen keino säästää laji. (ei ole sama asia kuin re-introduction).

Biodiversiteettistrategiamme toimenpiteessä 31. puhutaan avustetusta leviämisestä. *Varaudutaan säilyttämään ilmastonmuutoksen vakavimmin uhkaamia eliölajeja luonnonympäristöjen ulkopuolella (ex situ). Selvitetään tarpeita ja mahdollisuuksia siirtää eliöitä ilmaston muuttumisen tahdissa (ns. avustettu leviäminen).*

Kirjallisuudessa termi on mainittu lisääntyvästi vuoden 1997 jälkeen. Menetelmästä käytetään 40 eri termiä ja määritelmiä on 75 erilaista. CO-ADAPT -hanke määrittelee näin: *Avustetulla leviämisellä tarkoitetaan luonnon monimuotoisuuden turvaamistarkoituksessa tehtävää siirtoa, jossa ilmastonmuutoksen vuoksi vaarantunutta lajia tai sen populaatiota suojellaan siirtämällä sitä nykyisen esiintymisalueensa ulkopuolelle alueelle, jolle se ennusteiden mukaan siirtyisi ilmaston muuttuessa, jos leviämiseen olisi riittävästi aikaa ja leviämiselle ei olisi muita esteitä.* (Mannertenväliset siirrot eivät kuulu tähän)

Mallinnusta käytetään tulevien levinneisyysalueiden selvittämiseen. Skenaarioiden välillä on suuri ero, riippuen siitä kuinka voimakas ilmastonmuutoksen vaikutus on. Lisäksi on huomioitava säämuuttajat, mitkä ovat tärkeitä kullekin lajille. Nämä selviävät vain testaamalla empiirisesti, eli siirtokokeita tarvitaan. Kun testattiin kahden eri ruijanesikon pärjäämistä, nähtiin että populaatiot ovat erilaisia, ne eivät välttämättä viihdy samoilla alueilla. Siirtokokeilla tutkitaan tarkastellaanko lajia vai populaatiota.

Hankkeessa on todettu, että mitä voimakkaammasta ilmastonmuutos on, sitä suurempi osa lajeista hyötyisi avustetusta leviämisestä. Avustetusta leviämisestä keskustellaan ja sen käyttöä harkitaan.

Keskustelua

Keskusteltiin siitä mitkä lajit ovat niitä, jotka ansaitisivat avustettua leviämistä. Tutkimusryhmässä on mukana myös filosofeja, jotka pohtivat eettisiä näkökulmia. Todettiin, että käytännössä avustettua leviämistä on jo toteutettu, mm. Englannissa on siirretty perhosia ja USAssa joku on istuttanut puita omaan pihaan, joskin tätä siirtoa on kritisoitu. Avustettu leviäminen on aivan uusi näkökulma ja ajattelutavan muutos luonnonsuojelussa, sillä siinä kajotaan lajiin, ei vain aidata ja suojella. Pian on ryhdyttävä tekemään päätöksiä, ettei jo pian olla liian myöhässä. Lähtökohtia tarpeen arvioimiseen on olemassa.

6. Avustettu leviäminen lajinsuojelukeinona – oikeudellinen näkökulma (tohtorikoulutettava Elina Vaara, Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta)

Elina Vaara esitteli väitöskirjatutkimustaan oikeustieteen alalta. Avustettua leviämistä voidaan tarkastella monesta näkökulmasta, oikeudelliset normit ja tosiasiat, biologiset ominaisuudet ja faktat, eettiset arvot. Myös oikeustieteellistä tutkimusta tarvitaan, sillä luonnonsuojelussa Suomi on sitoutunut biodiversiteetin turvaamiseen oikeudellisesti, ja suojelua sääntelee lainsäädäntö ja ohjauskeinot. Luonnonsuojelulainsäädäntöä kehitettävä ilmaston muuttuessa. Avustetun leviämisen

oikeudellinen käsite: Referee-artikkeli Ympäristöjuridiikka 2014/2–3. Tutkimuksessa vertaillaan mm. USAn ja Euroopan oikeusjärjestelmiä. Tutkitaan voidaanko ottaa mallia toisista oikeusjärjestelmistä.

Vanhojen suojelukeinojen lisäksi tarvitaan uusia keinoja. Keinot on luokiteltu: dynaamiset, passiiviset, aktiiviset, staattiset. Uusia dynaamisia keinoja ovat avustettu leviäminen sekä ex situ -suojaus, kuten siemenpankit ja eläintarhat.

Avustetun leviämiseen liittyy materiaalin hankinta, siirto ja istutus/kylvö/vapauttaminen uudelle alueelle. Siihen liittyy myös asianosaisia, kuten toteuttaja, maanomistaja, viranomaiset. Siihen liittyy myös paljon lupia sekä ohjauskeinoja. Tapausesimerkkinä erityisesti suojeltavan direktiivilajin siirto Suomesta Norjaan kansallispuistoon, jossa olisi otettava huomioon molempien maiden luonnonsuojelulainsäädännöt, EU:n lainsäädäntö, poikkeusluvut, kasvinterveysasiat, mahdolliset vienti- ja tuontiluvat, vieraslajisääntelyt sekä Rion sopimuksen mahdollistama kieltäytyminen suvereniteetin mukaan ja vastaanottaminen luonnon monimuotoisuuden turvaamisperiaatteen mukaan. Siirto olisi oikeudellisesti haasteellista. Kansainvälistä yhteistyötä tällä saralla on kehitettävä jo ilmastonmuutoksenkin vuoksi. Lajit eivät tunne valtioiden rajoja.

Keskustelua

Lajisiirroissa on kyse ollut lajin palauttamisesta entisille elinalueille, ei uusille alueille siirtämisestä. Valtionmailla, esim. kansallispuistoissa siirtäminen on helpompaa kuin yksityismailla. Suojelusiirtoja on tehty mm. tietöiden alta ja lisääntymis- ja elinalueita on kunnostettu. Näistä ei ole kyse avustetussa leviämässä.

Suojelukeinojen luokittelu kiinnosti, ja todettiin, että sitä pitäisi pureskella tässäkin ryhmässä. Keskusteltiin myös uskonnollis-filosofisesta näkökulmasta, muuntogeenisistä organismeista sekä ympäristöriskien arvioinnista.

Kiitos annettiin rahoittajille ja avustettua leviämistä esitelleille Marialle ja Elinalle.

7. BD-strategian ja -toimintaohjelman väliarviointi (Ilkka Heikkinen, YM)

Marina kiitti MTK:n, SLL:n ja Riistakeskuksen lisäaineistoa toimittaneita. YM on käynyt läpi SLL kommentit ja tehnyt tarkistuksia. MMM on tehnyt korjaukset riistakeskuksen ja MTK:n kommenttien perusteella ja vastannut SLL:n kommentteihin sähköpostitse. Marina keskustelee Johanna Niemivuo-Lahden kanssa MMM:n kommentteista, jotka koskevat mm. suteen ja ahmaan liittyviä asioita. Muilta ministeriöiltä ei ole tullut vastineita. Todettiin, että tässä ei ole otettu huomioon laadullisia kommentteja, vaan on otettu kantaa siihen onko toimenpide toteutunut vai ei, ei sitä, miten se toteutui.

Jatkoaikataulusta sovittiin, että ensi viikko 45 on aikaa toimittaa loput kommentit Ilkalle ja Marinalle. Viikolla 46 viimeistellään taulukko. Se annetaan vielä pikaisesti ryhmälle nähtäville ja sitten se pannaan verkkoon. Ilkka ryhtyy tekemään varsinaista loppuraporttia, jossa kuvataan 2013–2015 ajanjaksolla tapahtuneet luonnon monimuotoisuuden tilan muutokset. Pohjana käytetään hyväksi mitä muut pidempiaikaiset raportit kertovat ja mitä on raportoitu 5. maaraportissa sekä direktiiviraportoinnissa. Kuvataan lyhyesti missä edistystä on havaittavissa ja missä ei. Kerrotaan toimeenpano-ohjelman toimeenpanon tilanne, liikennevalojen arviointi sekä annetaan suositus hallitukselle, että strategia pidettäisiin voimassa ja toimenpideohjelmalla pyritään saavuttamaan tavoitteet. Tarkoitus ei ole kaunistella ja kunnianhimoa pitää olla. Väliarvioinnin laajuus enintään 10 liuskaa. Ministerin kanssa ei ole keskusteltu vielä millä foorumilla väliarviointi käsiteltäisiin, annetaanko se ministerityöryhmään, jossa käsitellään vihreää taloutta, vai pitäisikö se viedä iltakouluun. Työlle tarvitaan tukea ja tunnustusta. Tavoitteena on arvioinnin valmistuminen joulukuussa.

8. Muut asiat

- Todettiin tiedoksi, että ympäristöministeriön uudet yksikönpäälliköt päätetään tänään klo 14.00.

- IUCN Regional Conservation Forum for Europe ma 14.–16.12, kokous valmistelee globaaliohjelmia, mukana EUn väliarviointi, Tarja Halonen suojelija, Natur och miljö:llä side-event,

kestävän kehityksen tavoitteet, Atte Moilasen tiedepuheenvuoro jne. Lopputuotteena 'Helsinki Message'. Kutsu tulossa tälle ryhmälle, ohjelma tulee kutsun mukana. tilaisuus järjestetään Helsingin yliopiston suuressa juhlasalissa, jossa on 700 paikkaa. Jos tulee mieleenkutsuttavia, ilmoita UM Matti Nummelin.

- 11.12. tuomareille ja juristeille tarkoitettu seminaari ympäristölainsäädännöstä (Antonio Benjamin, Pekka Vihervuori)

- BD-tutkimus EU-tasolla: hankkeisiin jaossa 30 milj. € teemoihin maaperä, vesi ja arktiset hankkeet. Marina von W. on varapuheenjohtaja, Suomi ei ole jättänyt hakemuksia sisään!

- LUOMUSissa aukeaa 21.11. uusi näyttely ”Muutosta ilmassa”. Tervetuloa.

9. Seuraavat kokoukset

tiistai 1.12. klo 14–16, ympäristöministeriö, kokoushuone Lohi

Mikäli kokousaika ei sovi, jäseniä pyydetään järjestämään varahenkilö paikalle.

10. Kokouksen päättäminen

Kokouksen puheenjohtaja Timo Tanninen päätti kokouksen kello 10.33.

Puheenjohtaja Timo Tanninen

Sihteeri Marja Pylvänäinen

Jakelu: Työryhmän puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, jäsenet, sihteerit ja pysyvät asiantuntijat.